

Giving Thanks for Good News

Rabbi Michael Taubes

1. בראשית פרשת לך לך פרק יב

(ז) וַיֵּרָא יִקְנוֹק אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְנִרְעָה אֶתְּךָ אֵת הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיקְנוֹק הַנִּרְעָה אֵלָיו:

2. רש"י בראשית פרשת לך לך פרק יב

(ז) ויבן שם מזבחה - על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל:

3. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד א

/משנה/. ... על הגשמים, ועל בשורות טובות, אומר: ברוך הטוב והמטיב...

4. ר' עובדיה מברטנורא מסכת ברכות פרק ט

משנה ב

על הגשמים וכו' - מברך הטוב והמטיב, והוא דאית ליה ארעא בשותפות עם אחריני דהכי משמע הטוב והמטיב הטוב לדידיה והמטיב לאחריני, אבל כי לית ליה ארעא כלל אומר מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו וכו'. ואם יש לו קרקע לבדו מברך שהחיינו:

5. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד ב

והתניא: קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו, על שלו ועל של חברו - אומר ברוך הטוב והמטיב.

6. רש"י מסכת ברכות דף נט עמוד ב

והתניא - בניחותא.

קצרו של דבר - כלומר: כללו של דבר.

7. רמב"ם הלכות ברכות פרק י

הלכה ג

שמע שמועה טובה מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם הטוב והמטיב,...

הלכה ז

...קצרו של דבר כל דבר טובה שהיא לו ולאחרים מברך הטוב והמטיב, וטובה שהיא לו לבדו מברך שהחיינו.

8. טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכב

על שמועות שהן טובות לו ולאחרים מברך הטוב והמטיב...

9. פרישה אורח חיים סימן רכב

(א) על שמועות שהם טובות לו ולאחרים מברך הטוב והמטיב. אבל על שמועות שהן טובות לו לבדו יתבאר בסימן רכ"ג שמברך שהחיינו. ובדין היה לרבינו להקדים משפט ברכה על לו לבדו רק הואיל ועתה מדבר בברכת הטוב והמטיב גמר לבאר ברכת הטוב והמטיב שבא על טובות לו ולאחרים ובגמרא אמרו קצרו של דבר על שלו אומר שהחיינו על שלו ועל של חברו אומר ברוך הטוב והמטיב:

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכב

סעיף א

על שמועות שהם טובות לו לבדו, מברך: שהחיינו; ואם הן טובות לו ולאחרים, מברך: הטוב והמטיב.

11. ספר חסידים (מרגליות) סימן תתמא

אדם שנאמר לו שמועה שצריך לברך עליה הטוב והמטיב או שהחיינו או ברוך דיין אמת אם אין המגיד נאמן או ששמע שמועה בעלמא מן מגיד שלא ראה דבר לא יברך, או אפי' אם שמע מפי נאמן כגון ראובן שגזל ממנו ושמע שנתפס הגזלן וישיב הכל אל יברך עד שישב לו, ומעשה דעבד אברהם (שבירך ברכה קודם שידע בודאי שזאת היא רבקה המיועדת ליצחק) אנבואה דאברהם סמך.

24. הר"ן מסכת נדרים דף לב עמוד ב

ומלכי צדק - הוא שם בן נח.

לפיכך הוציאה מאברהם - ואע"פ שאברהם מזרעו של שם לא זכה בכהונה מחמת שם אלא מחמת עצמו והיינו דאמרינן הוא כהן ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו בכהונה מחמתו מש"ה נטלה מכל שאר זרעו של שם ונתנה לאברהם.

נאם ה' לאדני - דוד הוא דקאמר דנאם ה' היה לאדני דהיינו אברהם שב לימיני שהבטיחו במלחמת ארבעה מלכים שישב לימין השם כלומר שיהא בעזרו לשית אויביו הדום רגליו וכתוב בההוא מזמור אתה כהן לעולם.

25. תוספות מסכת נדרים דף לב עמוד ב

להוציא כהונה משם - תימה דאברהם נמי היה מזרעו של שם וי"ל דמכל בניו של שם קאמר ולבסוף ניטל משאר בניו וניתנה לאברהם לבדו א"נ י"ל לפי שלא היה בכור בכל בניו ולא היה לו לירש הכהונה מן הדין אלא דוקא הבכור.

26. תהלים פרק קי

(א) לְדוֹד מִזְמוֹר נְאֻם יְקֹנֵן לְאֲדֹנָי שֵׁב לִימִינֵי עַד אֲשִׁית אִיבִיךָ הַדָּם לְרַגְלֶיךָ:

(ד) נִשְׁבַּע יְקֹנֵן וְלֹא יִנְחַם אֶתָּה כִּהֵן לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְפֵי צָדֵק:

27. ספר חסידים (מרגליות) סימן תתמה

מי שיודע להגיד בשורה טובה לחבירו אם מצאו במרחץ או במקום הטנופת וזה יודע שאם יגיד לו מיד יברך ויאמר ברוך ה' כגון שהשומע אינו חושש על הזכרת שם שמים במקום הטנופת ימתין עד שיצא וירחוץ ידיו ואז יאמר לו. ואם צדיק הוא יאמר לו מיד כשיבא וכשיצא יברך.

28. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סב עמוד ב

רבי חנניה בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דר"ש בן יוחאי, א"ל: איעכב לי עד דאתי בהדך, לא איעכבא ליה. אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב. עד דאתי אישתנו שבילי דמתא ולא ידע למיזל לביתה. אזל יתיב אגודא דנהרא, שמע לההיא רבייתא דהוּו קרו לה: בת חכינאי, בת חכינאי, מלי קולתך ותא ניזיל. אמר: ש"מ, האי רבייתא דידן, אזל בתרה. הוה יתיבא דביתהו קא נהלה קמחא, דל עינה חזיתיה, סוי לבה פרח רוחה. אמר לפניו: רבש"ע, ענייה זו זה שכרה? בעא רחמי עלה וחייה. רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תרי סרי שני בבי מדרשא. כי אתא, אמר: לא איעביד כדעביד בן חכינאי, עייל יתיב במדרשא, שלח לביתה. אתא ר' אושעיא בריה יתיב קמיה, הוה קא משאל ליה שמעתא, חזא דקא מתחדדי שמעתיה, חלש דעתיה, אמר: אי הואי הכא הוה לי זרע כי האי. על לביתה, על בריה, קם קמיה. הוא סבר, למשאליה שמעתתא קא בעי, אמרה ליה דביתהו: מי איכא אבא דקאים מקמי ברא? קרי עליה רמי בר חמא: ההחוט המשולש לא במהרה ינתק - זה ר' אושעיא בנו של רבי חמא בר ביסא.

29. רש"י מסכת כתובות דף סב עמוד ב

בשילהי הלוליה דר' שמעון - סוף ימי חופתו.

איעכב לי - המתן לי עד שיכלו ימי חופתי ואלך עמך לבי רב.

אישתנו שבילי דמתא - שנבנו בעיר בנינים חדשים ונסתמו בה מבואות.

לההיא רבייתא - נערה.

סוי לבה - ראה לבה כלומר נדמה ללבה פתאום שזה בעלה.

לא איעביד כדעביד בר חכינאי - שנכנס לביתו פתאום.

יתיב קמיה - ולא היה האב מכירו.

חזיא - לבריה דמחדדן שמעתתיה.

אי הואי הכא - אילו הייתי כאן כשהנחתי בני קטן והלכתי הייתי מלמדו תורה והיה חכם כזה.

30. בראשית פרשת ויגש פרק מה

(כו) וַיִּגְדּוּ לוֹ לְאֹמֶר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּפְגַּע לְבָבוֹ כִּי לֹא הָאָמִין לָהֶם:

(כז) וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵצְמוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשָׂאת אֹתוֹ וַתִּהְיֶינָה רֹיֵחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:

(כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלַיךָ וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרָם אָמוֹת:

31. אלשיך בראשית פרשת ויגש פרק מה

ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם. וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם. ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו בטרם אמות. (ו - כח):
(כו) הנה השומע בשורה טובה פתאום מהחביב לו מסתכן, כמעשה דאשתו דחנינא בן חכינאי (כתובות סב ב) שבא בעלה פתאום וסוי לבה ופרח רוחה. שעל כן רבי חמא בר ביסא דאזל, יתיב תריסר שני בני מדרשא כד אתא אמר לא אעביד כדעביד בן חכינאי, עייל יתיב במדרשא שלח לביתיה כו'. והן זאת היה עם לבב השבטים לאמר אם פתאום נאמר לאבינו, יוסף חי, ישתומם ויסתכן. על כן מה עשו התחילו בהגדת דברים מתייחסים, כדי לבא מענין לענין באותו ענין, ויהי סוף הדבר הודיע אותו עוד יוסף חי. וזהו ויגידו לו לאמר כלומר הגידו לו הגדות בהכנה והקדמה כדי לאמר אחרי כן עוד יוסף חי. וגם לא הפליגו בשורתו לומר שהוא אדון כמאמרו אליהם, שמני אלהים לאדון, רק מושל בעלמא לבל יבעת בגודל הבשורה. ועל ידי כן ויפג לבו שהומר ונתחלף לבו המר ונשתנה מן הקודם. ומה שנשתנה מעט בלבד - ולא סוי לביה ופרח רוחיה מגודל הבשורה עם הקדימם ההקדמות האמורות - הלא הוא כי לא האמין להם כי אילו היה מאמין בעצם היה מסתכן:
(כז) אך לאט לו, הוסיפו וידברו אליו את כל דברי יוסף שהם דברים מסויימים כי הוא יוסף, כענין מנין רד"ו שרמז, ושהגיע ענין יעקב לרדת, ושימהר טרם יורידוהו בצער אל פרעה, וענין ארץ גושן, ושיבא מזונו על ידי השכינה ולא על ידי השר, הכל ככתוב למעלה. שהם הוראות היותו יוסף, כי בלעדו לא ידע בדברים האלה. וגם נתוסף על זה כי וירא את העגלות כו' אז ותחי רוח יעקב ושרתה עליו רוח הקדש:

32. אור החיים בראשית פרשת ויגש פרק מה

(כו) ויגידו לו לאמר. - ...וטעם אומרם לאמר נתחכמו לבשרו בדרך שלא יסתכן יעקב, כי דבר ידוע הוא כי בשורה טובה כשתהיה על יגון ומה גם כשתהיה מופלאת לרוב השמחה יסוכן האדם ויחלש ויגוע פתע פתאום, אשר על כן חששו על הדבר ונתחכמו לדבר אליו בדרך שלא תארע תקלה, והוא אומרם ויגידו לו לאמר פירוש אמרו לו שיש להם בשורה לאמר לו וזבה תתרחב נפשו וישמח לבו ואחר כך אמרו לו עוד יוסף חי ולא נסתכן כי הוכן בלבו הכנת קבלת בשורה טובה. או יתבאר שיעור הכתוב על זה הדרך ויגידו לו לאמר עוד פירוש מלבד שבאו שלמים שמעון ובנימין עמהם עוד יש להם לאמר לו, ואחר שהכין דעתו לדבר טוב הודיעוהו יוסף חי, והוסיפו עוד לומר וכי הוא מושל בשורה אחר בשורה לטעם הנזכר:

33. פלא יועץ - בשורה

בשורה אם יודע בשורה טובה לחבירו מהר ימהרנה לו וחיתה נפשו בגללו ולמצוה תחשב לו ומה גם לאיש צדיק שהגורם שתחיה רוחו חיים יוסיפו לו צא ולמד מסרח בת אשר שעל שבשרה ליעקב על יוסף שהיה חי זכתה ליכנס בחיים לג"ע וזה נכלל בכלל מצות ג"ח וכשם שלענין צדקה אמרו עניין קודמין כן הדבר לענין ג"ח ואשר לא טוב עשו העצלנים שבנסעם לדרכים אין כותבים לקרוביהם ולאנשי ביתם להודיעם את שלומם ונפשם ברעה תתמוגג לפי רוב האהבה כדאמרי אינשי יבא לאויב מה שחושב לאוהב בודאי עתידים ליתן את הדין והאיש אשר הוא טוב ידיו רב לו לכתוב בכל מעבר ובהרבה דרכים כדי שיגיעו לידם אגרותיו אם לא כולם מקצתם ויזכיר את בני עירו הנמצאים אצלו ומצוה על כל מי שיגיע אגרת לידו שיטרח בגופו וממונו לשלחה ולהריצה ולהגיעה ליד הבעלים ולמצוה רבה תחשב לו כי לפעמים נפש הוא משיב וכמה מצות הוא מקיים ג"ח ומצות ואהבת לרעך כמוך ועביד ומהני לשמח לב אומללים ולהחיות לב נדכאים וישא ברכה מאת ה' ומאנשים. כל קבל דנא בשורה רעה לא ישמע על פיו שהרי אמרו רז"ל שהמבשר בשורה רעה עליו הכתוב אומר מוציא דבה הוא כסיל ואמרו רז"ל שאפי' השולח לחברו לידע איזה דבר ולהשיבו דבר אם התשובה רעה לא ישיבנו דבר שאין משיבין על הקלקלה כמו שמצינו בהתך שלא רצה להגיד למרדכי את דברי אסתר ואם לפעמים הוא מוכרח להגיד לחבירו איזו בשורה רעה משום איזו צורך שעה יגיד אליו ברמז באופן שיבין מעצמו או יגיד על ידי גוי ולא ישלח לישראל אחר שהרי אמרו דעלך סני לחברך לא תעביד אם לא שרוצה שלא ידע פתאום שאז צריך חכם לב שיגיד דבר בסדר נכון:

34. ערוך השולחן אורח חיים סימן רכב

סעיף א

תנן בריש הרואה על בשורות טובות הוא אומר ברוך הטוב והמטיב ומפרש בגמ' [נ"ט:] דכשהטובה לו לבדו מברך שהחיינו ולו ולאחרים הטוב והמטיב הטוב לדידיה ומטיב לאחרני ודווקא כששמע הבשורה מפי איש נאמן [מג"א סק"א ומ"ש באשה עשירה צ"ע ודו"ק] ואינו מבורר מה נקרא שמועה טובה והנראה שצריך להיות טובה חשובה ששמח בזה הרבה הן שמחה של מומן והן מין שמחה אחרת ובממון תלוי לפי עשירותו ועניותו דמה שלעני הוא דבר גדול הוה לעשיר דבר קטן והכל לפי העניין וברכות אלו הם בשם ומלכות:

35. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מט עמוד ב

דביתהו דרבי יהודה נפקת, נקטת עמרא עבדה גלימא דהוטבי, כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה, וכד נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי, וכד מיכסי ביה הוה מברך: ברוך שעטני מעיל.

36. רש"י מסכת נדרים דף מט עמוד ב

נפקת נקטת עמרא - יצאת לשוק וקנתה לצמר ועבדה גלימא.

דהוטבי - ועשתה ממנו סרביל טוב.

וכד נפקת - אייה לשוקא הות מיכסי ביה, ורבי יהודה כד הוה מצלי הוה נמי מכסי ביה.

שעטני מעיל - שהיה להן חביב כל כך שלא היה להן אחר.

37. הר"ן מסכת נדרים דף מט עמוד ב

דהוטבי - גלימא חשוב'.

שעטני מעיל - שהיה חשוב בעיניו כמעיל.

38. רא"ש מסכת ברכות פרק ט

סימן טז

... נראה לר"י דדוקא בכלים חשובים דכלים חדשים משמע דומיא דבית חדש אבל דבר קטן שאינו חשוב כל כך כמו מנעלים ואנפלאות וחלוק

של פשתן וכיוצא בזה א"צ לברך שהחיינו ויראה לי הכל לפי מה שהוא אדם דיש עני ששמח בחלוק יותר מעשיר בכלים חשובים כדאיתא

בנדרים בפרק הנודר מן המבושל (דף מט ב) דר' יהודה שלא היתה לו אלא גלימא רעועה וכד נפקא דביתהו לשוקא מיכסיא ביה [וכד נפיק ר'

יהודה לצלוויי הוה מיכסי ומצלין] וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל לפי שהיה חשוב עליו כמעיל לעשיר:

39. טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכג

... וא"א הרא"ש ז"ל כתב יראה לי שהכל הוא לפי מה שהוא אדם יש עני ששמח בחלוקו יותר מעשיר בכלים חשובים:

40. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רכג

ב מברך. - ... ונראה דכאן כולי עלמא מודים אף לאחר כדי דיבור יברך דעדיין הטובה בעולם, ואי"ה שם יבואר:

41. משנה ברורה סימן רכג

(ג) מברך הטוב והמטיב - ... ועיין בפמ"ג דאפילו אם לא בירך תיכף כששמע ג"כ יברך לכו"ע דעדיין הטובה נמשכת:

(טו) שהחיינו - ויזהר לברך תיכף קודם שיתרגל ויסתלק השמחה ממנו:

42. מור וקציעה סימן רכד

שם. אבל אם רצה לאמר אומר ואין בכך כלום. (כצ"ל). נ"ל שהברכות שמברך על השמיעה, בין לטוב בין למוטב, אם נתרשל ואיחר מלברך

לא נפטר בשביל כך מהברכה אלא מברך בשעה שנזכר. ולא דמי לשומע קול רעם וברק, דהתם אחר שעברו שוב אינו מרגיש כלום, משא"כ כאן

שמברך על הנאה, או על הפכה כל זמן שמרגיש בהם עדיין חיוב הברכה עליו. מכל מקום נ"ל שאחר שלשה ימים לשמיעה, שוב לא יברך בשם

ומלכות, דומיא דברכת הגומל.

43. אשל אברהם (בוטשאטש) סימן רכג

[שו"ע סעיף א]

עוד מצאתי. כתבתי במקום אחר אודות ברכה של טוב ומטיב על לידת בן לו. ונראה שכל שלא בירך בשעה ששמע הבשורה, אין לברך בשם

ומלכות רק להרהר שם ומלכות...

44. תשובות והנהגות כרך א סימן ר

שאלה: נולד לו בן זכר עד אימתי מברך הטוב והמטיב

במ"ב סימן רכ"ג (ס"ק ג') מביא דעת הפמ"ג שמברך גם אחר השמיעה כיון שהטובה נמשכת, ונשאלתי עד אימתי מברך, ובמור וקציעה כתב

שלאחר ג' ימים לא יברך, ומשמע שעד אז מברך, והנה באמת יסוד ברכה זו היא על השמיעה כדאיתא בברכות נט: שהוא מדין בשורות טובות

אומר ברוך הטוב והמטיב "אמר לו ילדה אשתו זכר אומר ברוך הטוב והמטיב", הרי שיסודו מדין שמועה טובה, ובודאי יסודה בשעת שמיעה,

וכן מבואר בפמ"ג גופיה שכתב (סי' רצ"ג א"א סק"ב) וז"ל ומיהו גם לאחר כדי דיבור יכול לברך שהטובה בעולם, עכ"ל, הרי שעיקר הברכה

בתוכ"ד שהיא משום השמועה, רק שכתב דאף בלאחר כדי דיבור כיון שהטובה ישנה בעולם, והיינו שהשמועה עוד פועלת השמחה אצלו, אך נראה דהיינו כל זמן שהוא בעיקר השמחה מחמת השמועה, ולכן נראה דלאחר שבא לבית הכנסת וסיפר לאוהביו וידידיו הבשורה טובה שנולד לו זכר שוב אינו מברך, שעיקר השמחה נמשך עד שמודיע להם, ולאחר שבא פעם ראשונה לבית הכנסת ונזכר שלא בירך שוב לא יברך הטוב והמטיב. ואצלה נראה שלאחר ביקור קרובים וידידים לא תברך...

45. שולחן ערוך הרב סדר ברכת הנהנין פרק יב

סעיף א

כל שמחת לבב הבאה לאדם מטובת עולם הזה חייב לברך עליה ואם אין עמו שותף בטובה מברך שהחיינו ואם יש עמו שותף בטובה מברך הטוב והמטיב:

סעיף ז

על שמועות טובות בין שהיא טובת רבים בין שהיא טובת יחיד כל שלבו שמח בטובתו כגון שהוא אביו או רבו או רעו אשר כנפשו מברך הטוב והמטיב הטוב לו ששימח לבבו והמטיב למי שנעשית לו הטובה ואין צריך לומר אם רואה הטוב בעיניו. ואם בשרוהו טובת עצמו מברך שהחיינו ואם יש לו שותף בה מברך הטוב והמטיב והוא הדין אם רואה בעיניו או יודע מעצמו הטובה שהגיע לו מברך שהחיינו אם אין לו שותף בה:

46. רמב"ם הלכות ברכות פרק א

הלכה א

מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך, ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת, ומדברי סופרים אכל אפילו כזית מברך אחריו.

הלכה ב

ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל, וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית, * ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפנייה ולא לאחריה עד רביעית.

הלכה ג

וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה, וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אע"פ שלא נהנה ולא עשה מצוה.

הלכה ד

נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים, ברכות הנייה, וברכות מצות, וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו.

47. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מו עמוד א

תנו רבנן: העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו כו', נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו כו'. היתה עשויה ועומדת, אם יכול לחדש בה דבר - מברך, אם לאו - לכשיכנס לישב בה מברך שתים. אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא דקאמר להו לכולהו אכסא דקדושא.

48. רש"י מסכת סוכה דף מו עמוד א

מברך שתים - לישב בסוכה וזמן.

49. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נו עמוד א

איתמר, רב אמר: סוכה ואחר כך זמן, רבה בר בר חנה אמר: זמן ואחר כך סוכה. רב אמר: סוכה ואחר כך זמן, חיובא דיומא עדיף. רבה בר בר חנה אמר: זמן ואחר כך סוכה, תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם.

50. רש"י מסכת סוכה דף נו עמוד א

סוכה ואחר כך זמן - מי שלא בירך שהחיינו בעשייתה - שהיתה עשויה ועומדת, ותניא בפרק לולב וערבה (לעיל/סוכה/ מו, א): כשנכנס לישב מברך שתים - סוכה וזמן, ואמר רב: סוכה לימא ברישא, והדר זמן. זמן תדיר - שנוהג בכל הרגלים.

51. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ו

הלכה יב

כל זמן שיכנס לישב בסוכה כל שבעה מברך קודם שישב אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה, ובליילי יום טוב הראשון מברך על הסוכה ואחר כך מברך על הזמן, ומסדר כל הברכות על הכוס, נמצא מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואחר כך מברך על הזמן, וכזה היה מנהג רבותי ורבני ספרד לקדש מעומד בליל ראשון של חג הסוכות כמו שבארנו. +/השגת הראב"ד/ מברך קודם שישב אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה. א"א לא דייק. /השגת הראב"ד/ וכזה היה מנהג רבותי ורבני ספרד לקדש מעומד. א"א מנהג מקומנו לא היה מעולם כזה, והטעם כי הישיבה אינה אלא על דעת האכילה וכל זמן שאינו אוכל, הברכה עובר למצוה היא באמת. +

52. רא"ש מסכת סוכה פרק ד

סימן ג

... וכן כתב מר רב צמח גאון ז"ל אף על פי שמשנכנס לה צריך לברך כיון שאין לה קבע(מ) אלא בישיבה בסעודה ויש קידוש הכוס וסעודה לפניו סודרן על הכוס ורבינו מאיר היה מברך על הסוכה קודם ברכת המוציא אף בחול משום דקאמר נכנס לישב בה מברך הלכך ראוי שתקדום ברכה לברכת המוציא מיד אחר הישיבה והעם לא נהגו כי רגילין העם שאין מברכין על הסוכה אם נכנס בה לטייל בה ושינה אלא דוקא בשעת אכילה הלכך ראוי שיברך תחלה ברכת המוציא שמתחיל הסעודה ואחר כך יברך על הסוכה. ...

53. שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמג

סעיף א

סדר הקידוש: יין, קידוש וסוכה ואח"כ זמן, לפי שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה.

סעיף ג

בשאר ימים מברך על הסוכה קודם ברכת המוציא; ונוהגים לברך על הסוכה אחר ברכת המוציא, קודם שיטעמו. הגה: הכי נוהגין בחול, אבל בשבת ויום טוב שיש בהן קידוש, מברך לאחר קידוש. ...

54. ט"ז אורח חיים סימן תרמג

(ד) אבל בשבת וי"ט כו'. - ...וי"ל דבחול אין שייך חובת היום לאכילה כיון דאי בעי אכיל פירות ולא צריך סוכה וע"כ בשבת בשחרית דאין שם קידוש מ"מ צריך לברך על הסוכה קודם המוציא אחר ברכת בפה"ג או שהכל לפי שבשבת הוה חוב לאכול פת וצריך סוכה ממילא הוה חובת היום ועדיף לתדיר שהוא ברכת המוציא וקודם בפה"ג או שהכל אין לברך על הסוכה כי יש לסומכה לאכילה ולא לשתיה כנלע"ד טעם בדבר זה לכאורה אלא דק"ל דא"כ בשבת בסעודה שלישית היה לנו לברך על הסוכה קודם המוציא כיון שיש חיוב לאכול פת ה"ל חובת היום ע"כ נ"ל דלענין המוציא שהיא ברכת הנהנין ודאי אין שום ברכה יכולה להקדימה והא דמהני מעלה דחובת היום בגמרא דוקא לענין סוכה וזמן ששניהם אינם ברכת הנהנין אלא חובת גברא שחייב לברך על שני דברים בזה הוה חובת היום עדיפא כנ"ל:

55. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נח עמוד ב

אמר רבי יהושע בן לוי: הרואה את חבריו לאחר שלשים יום אומר: ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לאחר שנים עשר חדש - אומר ברוך מחיה המתים.

56. תוספות מסכת ברכות דף נח עמוד ב

הרואה חבריו אחר שלשים יום אומר שהחיינו - אומר ר"י דוקא חבריו החביב עליו אבל בענין אחר לא.

57. רמב"ם הלכות ברכות פרק י

הלכה ב

וכן הרואה את חבריו לאחר שלשים יום מברך שהחיינו. ...

58. הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק י

הלכה ב

[ב] אומר ר"י דדוקא חבריו החביב ושמח בראותו ע"כ:

59. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכה

סעיף א

הרואה את חבריו לאחר שלשים יום, אומר: שהחיינו, ואחר י"ב חדש מברך: מחיה מתים, והוא שחביב עליו הרבה ושמח בראייתו.

60. מגן אברהם סימן רכה

א אומר שהחיינו. ואע"פ שיש אחרים שנהנין בראייתו אינו מברך הטוב והמטיב (ב"י רשב"א) דאין זה טובה אלא שמחה (לבוש):

61. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רכה

א אומר. - ... ומסתברא דכל ברכת שבח והודאה א' מוציא חבריו, ויראה כשנתחייבו שניהם הא לאו הכי לא, דאיך יברך לחבירו שהחיינו על שמחת הלב והוא אין שמח, גם י"ל דכהאי גוונא לא מחויב מטעם ערבות מקרי דאין זה חובת הגוף...

62. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מ עמוד ב

כי אתאי בי רב יהודה אמר: אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן.

63. רש"י מסכת עירובין דף מ עמוד ב

אקרא חדתא - כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה אמינא זמן.

64. תוספות מסכת ברכות דף נט עמוד ב

התם דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה - ... דלא אשכחן יחיד שמברך שהחיינו רק אחדתא וכן כל פרי חדש כשאכלו מברך שהחיינו כדאמרין בסוף בכל מערבין (עירובין דף מ:).

65. רמב"ם הלכות ברכות פרק י

הלכה ב

... הרואה פרי המתחדש משנה לשנה בתחלת ראייתו מברך שהחיינו.

66. הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק י

הלכה ב

[ג] וכן פירש"י בסוף בכל מערבין גבי הא דאמר אנא אקרא חדתא קאמינא כ"כ ב"ה. אמנם התוספות כתבו שמברך כשאוכלו ובמנחות כתב רבינו שמשון בשם רב שרירא גאון שאין מברכין שהחיינו אלא בדבר הבא מזמן לזמן וכ"כ בס"ה ולשונו אמנם בתוספות ברכות מצאתי דאפילו שהחיינו אין מברכין כה"ג אלא אקרא חדתי וכן על כל פרי חדש כשאוכלו כדאיתא פרק בכל מערבין ע"כ:

67. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכה

סעיף ג

הרואה פרי חדש מתחדש משנה לשנה, מברך: שהחיינו, ואפילו רואהו ביד חבריו או על האילן, ונהגו שלא לברך עד שעת אכילה. הגה: ומי שבירך בשעת ראייה, לא הפסיד (טור); ואין לברך עד שנגמר תשלום גידול הפרי (תשובת רשב"א סי' ר"ן וכל בו); ואם לא בירך בראייה ראשונה, יכול לברך בראייה שנייה (אגור).

68. מגן אברהם סימן רכה

ז עד שעת אכילה. דמי שאינו נהנה בראייתו רק באכילתו מברך באכילתו (סמ"ק):

69. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רכה

ז עד. עיין מ"א. ויראה דמברך תחלה שהחיינו קודם שיברך על אכילה, דבראייה ראוי לברך א"כ ברכה זו קדמה, ומיהו אם בירך ברכת אכילה קודם ואח"כ שהחיינו אין זה הפסק דהוה כגביל (לתררי) [לתורי] שיש אומרים דחייב לברך באכילה שהחיינו, עיין אות הקדום, ואם אוכל מעט ואח"כ מברך אפשר דנמי נכון הוא, ומכל מקום לכתחלה ראוי לברך שהחיינו קודם אכילה:

70. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד א

תנו רבנן: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה – מעל.

71. רש"י מסכת ברכות דף לה עמוד א

מעל - כנהנה מן ההקדש...

72. מור וקציעה סימן תלב

...נ"ל ליישב תמיהתו דלא שייך בברכת שהחיינו ספק ברכות להקל, לפי שברכה זו נתקנה על שמחת הלב ששמח בהנאה חדשה הבאה לו, הן בראייה ובשמיעה הן בדבר גופני, או רוחני, כל דבר אשר יבוא לפרקים מזמן לזמן, והנפש נהנה ממנו, חובה על האדם לברך ולהודות עליו על השמחה והנאה רוחנית שהשיגה, כדרך שארז"ל [ברכות לה, א] אסור ליהנות מן העולם הזה בלי ברכה, כך הוא עיקר דינה של ברכה זו...

73. שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן סג

שם שאלה ס' מי שבירך שהחיינו על ב' מיני פירות ואח"כ ראה פרי מורכב משניהם אם יחזור ויברך שהחיינו. תשובה אם הוא מורכב מין בשא"מ = בשאינו מינו = אפשר שאין לברך עליו, שכל דבר שעשו ב"א נגד רצון הבורא איך יאמר שהחיינו אע"ג דמותרים באכילה עכ"ל. ואיני יודע למה ישתנה דין ברכת שהחיינו, מברכת האכילה. שכיון שמותר באכילה שאין אסור כ"א כלאי הכרם, א"כ כשבא לאכול צריך לברך על הנאתו, שא"א ליהנות מן העה"ז בלי ברכה, וגם שהחיינו היא ברכת ההנאה שנהנה בראייה, ועוד הגוי שנטעו והרכיבו לא עשה נגד רצון הבורא שלא הוזהרו על ההרכבה אלא ישראל, אם לא לדעת יחידית דפד"מ (ולענין אתרוג מורכב למצוה וכן שופר דכלאים עמ"ש בס"ד במקומו בחבורי לט"ח). ולמה לא נברך עליו, לא יהא אלא הרואה בריות נאות ע"א שמברך עליהן ונותן הודאה ושבה לבוראם...

74. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קמג

... ומה שכתב להקשות על מנהגינו דחזנא מתא מברכים שהחיינו בקדושה ביום טוב בבהכ"נ וחוזרין ומברכין בביתם והוי כעין ברכה לבטלה, דהכא לא שייך לאפוקי בני ביתם ידי חובתם דשהחיינו הוי ברכת הנהנין וכיון שהוא כבר יצא בבהכ"נ דאפילו אמרו בשוק יוצא בו ואפילו אומרו בחול וכמ"ש תוס' בסוכה מ"ו [ע"א] ד"ה נכנס לישב בה וכו', א"כ שוב אינו מוציא בני ביתו, אלו דברי מעלתו, וגם בעיני יפלא: אך אמרתי כי הש"ץ מכוון בתחלה שלא לצאת בשהחיינו דבהכ"נ, ואיננו מברך אלא שלא לבטל תקנה ראשונה הקבועה אבל לא לצאת בו וממילא אינו יוצא ידי חובתו וחוזר ומברך בביתו וכמ"ש מג"א ס' תפ"ט סק"ז, וידוע דלענין כוונה אין חלוק בין מצות לברכת הנהנין כמוכח ממ"ש והאריכו הפוסקים ורבינו יונה מכללם גבי פתח בחמרא וסיים בשיכרא [ברכות י"ב ע"א] ע"ש, וא"כ כי היכא בספירת עומר אם מכוון שלא לצאת מהני וה"נ דכוותיה...

75. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רצח

... וא"כ ברכת שהחיינו שהוא ברכת הנהני' על שהחיינו על האב אין האב יכול לעשות מצוה זו המוטלת על האב יכול לעשות שליח לברך במקומו אם הוא בעצמו יכול לברך...

76. שו"ת מהר"ם שיק אורח חיים סימן פט

מי שלא בירך שהחיינו בשעת אכילת פרי חדש, אם יש לו תשלומין החיים והשלום וכל טוב להבחור המופלג בתורה וביראה כ"ה שלמה ליפמאן נ"י מכתבו קבלתי, ועל אשר שאל ממני איך לנהוג מי שלא בירך שהחיינו בשעת אכילת פרי חדש, אם יברך באכילה שניה. דהרמ"א בסימן רכ"ה [סעיף ג'] כתב דמי שלא בירך בראייה ראשונה, יברך בראייה שניה... ולכאורה כיון דאנן קיימא לן דברכת שהחיינו מברכין דוקא במקום שיש שמחה והנאה, וכמו שכתב האבודרהם בהלכות ברכות [שער שלישי ברכות המצות] וביארתי בתשובה (סימן צ'), וכיון דהוי כמו ברכת הנהנין, וכמו דקיימא לן באורח חיים סימן קס"ז סעיף ח' דאם אכל ולא ברך, אין לו תשלומין דהואיל ואידחי אידחי, הכי נמי כאן...

77. תוספות מסכת סוכה דף מו עמוד א

העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו - צריך לפרש טעם מאי שנא דיש מצות שתקינו לברך שהחיינו ויש מצות שלא תקינו בעשיית סוכה ולולב תקינו כדאשכחן הכא ובעשיית ציצית ותפילין לא תקינו כדמוכח פרק התכלת (ג"ז שם) דמפרש ר' יוחנן מאי מברך אתפילין של יד ותפילין של ראש ואילו לעשות תפילין לא מברך דלא חשיב ליה וכמו כן יש לדקדק דשהחיינו נמי לא מברך מדלא חשיב ליה וכן אפדיון הבן מברך שהחיינו

כדאיא בסוף פרק ערבי פסחים (פסחים דף קכא): ואילו אמילה לא מברך מדלא חשיב ב' התכלת (מנחות שם) ובסוף ר"א דמילה (שבת דף קלז): בהדי ברכות של מילה וכן אקריאת מגילה מברך שהחיינו כדאיא בריש הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא): ואילו אקריאת הלל לא מברך ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו ודאמרינן בהרואה (ברכות דף נד.) דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין ד' מ:) דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן וקשה מפדיון הבן.

78. ספר אבודרהם ברכת המצות ומשפטיהם

... והטעם הנכון בעיני הוא מה שכתוב בתשובות הגאונים שאין מברכין שהחיינו אלא על דבר שיש בו שמחה והנאה לגוף. והכי אמרי' בתו' דברכות ההולך להפריש תרומות מברך שהחיינו נרא' מפני שהוא שמח ונהנה באסיפת פירותיו, וכן מברכין שהחיינו על מקרא מגלה ונר חנוכה שהם לשמחה דחס רחמנא עלן ופרוקינן. וכן נטילת לולב יש בו שמחה והנאה לגוף שמריח ריח טוב. וכן תקיעת שופר יש בו שמחה לפי שבתקיעת שופר יעלה זכרוננו לפניו לטובה. וכן פדיון הבן יש בו שמחה שיצא בנו מכלל נפל. אבל בדיקת חמץ אין בה שמח' והנא' לגוף אבל מצטער הוא באבוד חמצו הנשאר לו ובשריפתו. וספירת העומר גם כן אין בה שמחה והנא' לגוף בזמן הזה. וגם מזה הטעם אין מברכין שהחיינו על המיל' משום דאיכא צערא דינוקא. ואם תאמר והרי מצה ומרור וארבעה כוסות שיש בהן שמחה והנא' לגוף ואין מברכין שהחיינו. ויש לומר שדי לו ברכה שאחר ההגד' שמזכיר בה והגיענו הליל' הזה לאכול בו מצה ומרור. אי נמי די לו בזמן שאומר על הכוס במועד וגם מזה הטעם נוכל לפרש שאין לברך שהחיינו על ביעור חמץ שכיון שהבדיק' היא לבער החמץ לצורך המועד די לו בזמן שאומר על הכוס במועד. וכן בספירת העומר כיון שהספיר' אינה אלא לצורך הבאת הבכורים כמו שנא' וספרתם לכם וגו' עד ממחרת השבת די לו בזמן שאומר על הכוס במועד. ואם תאמר והרי קריאת ההלל במועדים ובראשי חדשים שיש בו שמחה ואין מברכין שהחיינו כמו בקריאת מגלה. ויש לומר דקריאת ההלל של מועדים די לו בזמן שאומר במועד. והלל של ראש חודש אין לברך בו שהחיינו לפי שמקצת החדשים הם חסרים ולא מצאנו שהחיינו בפחות משלשים יום, שהרי הרואה את חבירו בפחות משלשים יום אינו מברך שהחיינו. וגם מזה הטעם אין אומרים זמן בשבתות על הכוס מפני שהם בפחות משלשים יום...

79. הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף כב עמוד ב

וכתבו בתוספות שיש מצות שתקנו בהן שהחיינו כסוכה ולולב כדאיא הכא ומקרא מגילה כדאיא במגילה (דף כא ב) ופדיון הבן כדאיא בסוף פ' ערבי פסחים (דף קכא ב) ויש מצות שלא תקנו בהן שהחיינו כתפילין דהא בפרק התכלת (דף מב ב) דייק מדאמר רבי יוחנן על התפילין של יד אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין דלעשות תפילין לא מברך מדלא חשיב ליה התם וכמו כן יש לדקדק משם דשהחיינו לא מברך ליה מדלא חשיב ליה התם ובפ' ר' אליעזר דמילה (דף קלז ב) בהדי ברכות מילה אבל לא פירש מפני מה תקנו במקצתן שהחיינו ובמקצתן לא תקנו ולי נראה דשהחיינו דמצות בזמן תלי כדמוכח בסוף פרק בכל מערבין (דף מ ב) דאמרי' בר"ה ויוה"כ דכיון דמזמן לזמן קאתי אומר עלייהו זמן הלכך סוכה ולולב ומקרא מגילה מזמן לזמן קאתו ופדיון הבן אע"ג דלאו מזמן לזמן קאתי אפ"ה כיון שהיא מצוה תלויה בזמן ל' יום של תינוק שיצא מכלל נפל ונכנס לכלל קיימא וחיות שפיר שייך לברוכי ביה שהחיינו אבל תפילין ומילה לא תלו בזמן והלל של ב' ימים טובים נמי אע"ג דתלו בזמן כיון שתקנו לומר על כל צרה וצרה שלא תבא על הצבור אין זמנו קבוע וצ"ע לפ"ז למה אין מברכין זמן על ספירת העומר וראיתי מי שכתב שאם לא ספר בלילה לא יספר ביום כדתנן כל הלילה כשר לספירת העומר משמע דהא ביום לא יצא ומשום הכי לא אמרי' ביה זמן:

80. משנה ברורה סימן רכב

(א) על וכו' - ... וכמדומה שכהיום ממעטין בברכות אלו [פמ"ג] גם בספר מור וקציעה מפקפק בזה:

81. של"ה שער האותיות אות ה"א - הלל

ו. עוד בכלל הלל, להלל ולהודות להשם יתברך בכל מה שמשפיע - ... ויתן שבח והודיה להשם יתברך על כל טובה וטובה שבאה לו, הן טובות הנשמה, דהיינו שניתוסף לו עיון שכלי, הן טובות הגוף, הן טובות הממון, אפילו אם הוא מועט, יהיה בעיניו רב, ויחשוב, מה אני, ומה חיי, שיהיה לי יותר ממה שיש לזה פלוני ופלוני. ומכל שכן אם השפיע לו השם יתברך השפעה מרובה, שיפאר וישבח ויאמר כו'.